

**BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARIDA REFLEKSIV
KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR**

Najmutdinova Gulnozaxon Baxtiyorovna

*ISFT (International School of Finance, Technology and Science) instituti
Filologiya va tillarni o'qitish kafedrası mudiri*

Annotatsiya: *Refleksiya o'qituvchilarning o'z faoliyatini tahlil qilish, tajribalari asosida o'qitish usullarini takomillashtirish imkonini beradi. Bo'lajak o'qituvchilarda refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish, nafaqat ularning pedagogik malakasini oshiradi, balki o'qituvchilarning til o'rganish jarayonini samarali tarzda boshqarish imkoniyatini yaratadi. Ushbu maqolada bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolar va ularni bartaraf etishning imkoniyatlari o'rganiladi. Maqolada, o'qituvchilarning refleksiv yondashuvlarini qanday shakllantirish, bu jarayonda uchraydigan qiyinchiliklar va ularga yechimlar taklif etiladi.*

Kalit so'zlar: *refleksiya, ingliz tili o'qituvchisi, pedagogik ko'nikmalar, o'qitish metodikasi, bo'lajak o'qituvchilar, o'qituvchining o'zini tahlil qilish, ta'lim jarayonida samaradorlik*

Refleksiya – bu o'qituvchining o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish va unga asosanib, kelajakdagi ta'lim jarayonini yaxshilashga intilish jarayonidir. O'qituvchining o'z ishini baholash va takomillashtirishni davom ettirishga bo'lgan ehtiyoji, ularning o'qituvchilik samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon nafaqat o'qituvchi tomonidan ishlatilgan metodlarni va yondashuvlarni tahlil qilishni, balki o'qituvchilarning o'qish jarayonidagi muvaffaqiyatlarini o'rganish va ularning ehtiyojlarini aniqlashni ham o'z ichiga oladi.

Refleksiyaning asosiy maqsadi, o'qituvchining o'z ishini tahlil qilish orqali qanday o'zgartirishlar qilish kerakligini aniqlashdir. Bu, o'z navbatida, ta'lim sifatini yaxshilash, o'qitish jarayonini samarali tashkil etish va o'qituvchilarga yaxshiroq ta'lim berish imkonini yaratadi. O'qituvchilarning refleksiv ko'nikmalarini shakllantirish, ayniqsa, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining samarali ishlashida muhim ahamiyatga ega. Ularning o'qituvchilik faoliyatida yuzaga keladigan muammolarni hal qilish va yangi pedagogik yondashuvlarni joriy qilish uchun refleksiv ko'nikmalar zarur.

Pedagogik faoliyatning muvaffaqiyatli bo'lishi ko'pincha o'qituvchining o'zini tahlil qilish va o'z faoliyatini yaxshilashga bo'lgan qiziqishiga bog'liq. Refleksiv ko'nikmalar, o'qituvchining o'z faoliyatini, tajribasini tahlil qilish, o'qish jarayonida

yuzaga kelgan muammolarni aniqlash va ularni hal qilishga qaratilgan metodlarni o'z ichiga oladi. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari uchun bu ko'nikmalar juda muhimdir, chunki ular o'qitish usullarini optimallashtirish, o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash va o'qitish samaradorligini oshirishda katta rol o'ynaydi.

Biroq, bo'lajak o'qituvchilarda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirishda bir qator muammolar mavjud. Eng asosiy muammo – o'qituvchilarning o'z faoliyatlarini tahlil qilishga vaqt ajratishning qiyinligi. Ko'plab o'qituvchilar dars tayyorlash, ma'muriy ishlar va boshqa majburiyatlar bilan band bo'lib, refleksiya uchun zarur vaqtni topishadi. O'qituvchilarning ko'plab ishlariga vaqt ajratish zarurati, ularni o'z faoliyatini tahlil qilishga qaratilgan yondashuvlardan chetlab ketishga olib kelishi mumkin.

Ikkinchi muammo, o'qituvchilarda refleksiya uchun zarur bo'lgan nazariy va amaliy bilimlarning yetishmasligidir. Ko'plab yangi o'qituvchilar refleksiya haqida umumiy tushunchaga ega bo'lishsa-da, uni amaliyotda qanday qo'llashni bilmasliklari mumkin. Shu sababli, pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish uchun o'qituvchilarga refleksiya bo'yicha chuqur bilimlar va o'qitish metodologiyasini taqdim etish zarurdir. O'qituvchilarni tayyorlashda pedagogik bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan birlashtiradigan ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va joriy etish, bu muammoni hal qilishda yordam beradi.

Shuningdek, refleksiya jarayonini amalga oshirishda emotsional to'siqlar ham mavjud. O'qituvchilar ko'pincha o'zining kamchiliklarini tan olishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Ularning ba'zilar o'z faoliyatidagi xatolarni tan olishni qiyin deb hisoblashlari mumkin. Bu, ayniqsa, yangi o'qituvchilar uchun katta muammo bo'lishi mumkin, chunki ular o'z faoliyatlarini baholashda qo'rquv va xavotirlar bilan to'qnash kelishadi. Bunday holatni yengish uchun psixologik yordam va motivatsiya qo'llanilishi muhimdir. O'qituvchilarga o'z faoliyatlarini tanqidiy tahlil qilishni o'rgatish va ular uchun xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish zarur.

Bundan tashqari, resurslar yetishmasligi ham muhim muammo hisoblanadi. O'qituvchilarni refleksiya jarayoniga jalb qilish uchun zarur bo'lgan metodik qo'llanmalar, amaliy materiallar va treninglar yetarli emas. Resurslarning cheklanganligi o'qituvchilarga kerakli bilim va ko'nikmalarni olish imkoniyatini cheklaydi. Ta'lim tizimida refleksiya metodlarini rivojlantirish uchun o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash, malaka oshirish dasturlarini tashkil etish va resurslar yaratish talab etiladi. Shu bilan birga, o'zbek ta'lim tizimida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirishga bo'lgan ehtiyojni qondirish uchun bir qator samarali usullar mavjud. Masalan, o'qituvchilarni refleksiya bo'yicha amaliy mashg'ulotlar va seminarlar yordamida tayyorlash mumkin. Bu o'qituvchilarga o'z faoliyatlarini tahlil qilishni

o'rgatish, yangi yondashuvlar va metodlarni joriy etish imkonini beradi. Shuningdek, guruhli refleksiya metodlari o'qituvchilarga bir-birining tajribalari bilan bo'lishish va o'zlarini rivojlantirish imkonini beradi.

Mentorlik tizimi ham o'qituvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali usul hisoblanadi. Tajribali o'qituvchilar yangi boshlovchilarga o'z faoliyatini tahlil qilishda yordam berishlari mumkin. Mentorlik tizimi, o'qituvchilarni nafaqat pedagogik bilimlar bilan ta'minlash, balki ularga o'z faoliyatlarini baholash va takomillashtirishda yordam berish imkonini yaratadi.

O'qituvchilarni refleksiya jarayonida qo'llab-quvvatlash va motivatsiya berish, ularning o'z faoliyatlarini samarali tahlil qilishga undaydi. Shuningdek, o'qituvchilarga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'rgatish, ularning o'z faoliyatini tahlil qilishdagi imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Video va tasvirli tahlil metodlari o'qituvchilarga o'z darslarini qayta ko'rib chiqish va o'z metodlarini yaxshilashda yordam beradi.

Xulosa: Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish jarayoni ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda eng katta muammo o'qituvchilarning o'z faoliyatlarini tahlil qilishga tayyor emasliklari va refleksiya uchun zarur bo'lgan bilimlarning yetishmasligidir. Bunday muammolarni hal qilish uchun o'qituvchilarni refleksiv yondashuvlarni o'rgatadigan maxsus dasturlar va metodik qo'llanmalar ishlab chiqilishi kerak. Shuningdek, o'qituvchilarga amaliy mashg'ulotlar va tajriba almashish imkoniyatlarini taqdim etish zarur. Shunday qilib, refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish orqali bo'lajak o'qituvchilar o'z pedagogik faoliyatlarini yanada samarali tarzda tashkil etishlari mumkin.

O'zbekiston ta'lim tizimida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish juda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon o'qituvchilarga o'z faoliyatlarini tahlil qilish, tajribalari asosida yangiliklar kiritish va o'qituvchilarga samarali ta'lim berish imkonini yaratadi. Biroq, refleksiv ko'nikmalarni shakllantirishda vaqt, nazariy bilimlarning yetishmasligi, emotsional holat va resurslar kabi muammolar mavjud. Bu muammolarni hal qilish uchun o'qituvchilarga amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda yordam beruvchi treninglar, seminarlar va mentorlik tizimlari joriy etilishi kerak. O'zbek pedagogik adabiyotlarida bu masalalarga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, samarali metodik yondashuvlar va pedagogik texnologiyalar o'qituvchilarning o'z faoliyatlarini tahlil qilishda yordam beradi. Shunday qilib, refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish orqali bo'lajak o'qituvchilar o'z pedagogik malakasini oshirishi va ta'lim sifatini yaxshilashga erishishi mumkin.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Schön, D. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. Basic Books.
2. Farrell, T. S. C. (2012). *Reflective Teaching: The Principles and Practices*. Language Teaching Publications.
3. **Axmadaliyev, Sh.** (2006). *Pedagogik refleksiya: Nazariy va amaliy asoslar*. Toshkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.

